

4. New York Times, The [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nytimes.com>
5. Newsweek [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.newsweek.com>
6. People [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.people.co.uk>
7. Telegraph [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.telegraph.co.uk>
8. USA Today [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.usatoday.com>
9. Washington Post, The [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.washingtonpost.com>

Євланова О.А.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Застосування когнітивних методів у процесі перевиховання делінквентних підлітків

В умовах сучасного суспільства однією із актуальних и значущих проблем є проблема ефективного соціального захисту і підтримки різних верств населення. Для успішного вирішення необхідні об'єднані зусилля спеціалістів в різних галузях діяльності, а також професіональних соціальних працівників, які володіють різноманітними технологіями вирішення соціальних проблем.

Педагоги і громадські діячі майже постійно були стурбовані цією проблемою. Серед їхніх праць можна виділити такі напрями: педагогічні основи ре соціалізації злочинців (О. Беца, В. Кривуша, Г. Радов, В. Синьов), перевиховання неповнолітніх засуджених в умовах виховно-трудова колоній (І. Башкатов, П. Вівчар, С. Горенко, В. Кривуша, В. Кудрявцев, В. Синьов), профілактика правопорушень неповнолітніх (Ю. Александров, І. Дегтярьов, В. Оржеховська, В. Тарарухін). Розв'язанням цих питань на сьогодні займаються і ті фахівці, які перебувають у безпосередньому контакті з «важкими» підлітками. Це соціальні педагоги, місією яких є перевиховання, пере навчання неповнолітніх, надання їм допомоги в соціальному і моральному плані.

За останні десятиліття, як у цілому світу, так і в нашій країні, зокрема, стрімко зростає кількість підлітків, які намагаються досягти матеріального статку в будь-який спосіб. Метою життя стає матеріальний добробут, на фоні якого діти намагаються якнайменше працювати і вчитися. Усе це є чинником зростання рівня підліткової злочинності. Разом із тим, підлітки скоюють злочини не через бажання задовольнити свої потреби злочинним шляхом, а отримують задоволення від самого процесу скоєння злочину, щоб не видаватися одноліткам боягузом, іноді прагнуть у такий спосіб самоствердитися. Через зайнятість батьків діти позбавлені контролю, не знають куди себе подіти і чим зайнятись, відчувають свою непотрібність. Такі діти

найчастіше акумулюють свій протест через делінквентну поведінку та скоєння різних видів злочинів чи правопорушень.

Для визначення пріоритетних педагогічних принципів та методів превентивної та виховної роботи з неповнолітніми правопорушниками потрібно дати визначення основним поняттям термінологічного апарату досліджуваної проблеми. Отже за визначенням словника-довідника з соціальної педагогіки «виховання» - це процес цілеспрямованого керування розвитком особистості як суб'єкта діяльності, створення умов для його забезпечення; відносно контрольована складова процесу соціалізації; цілеспрямована система впливів на особистість з метою вироблення в ній соціально бажаних якостей (духовних, моральних, етичних, естетичних, трудових, фізичних, громадських, сімейних та ін.), які є основою підготовки до самостійного життя, засвоєння досвіду попередніх поколінь та нових підходів до подальшого розвитку суспільства і суспільних відносин. Виховання – конкретно історичне явище, яке тісно пов'язане із соціально-економічним, політичним і культурним розвитком суспільства, з етно-соціальними і соціально-психологічними особливостями народу. Його сутність виявляється у прилученні до світу людських цінностей і норм взаємостосунків між людьми. У процесі виховання на особистість дитини діють різні виховні фактори: сім'я, близьке оточення родичів і дорослих, формальні і неформальні колективи, малі групи, в яких перебуває дитина (дитячий садок, школа, гуртки, вулиця та ін.), засоби масової інформації, література, мистецтво та ін. Виховання – об'єктивна категорія, яка відображає соціальні інтереси конкретного суспільства і різних соціальних груп, орієнтується на виховний ідеал.

Міжнародна Ліга нового виховання у 1921 році прийняла тлумачення згідно якого виховання – це створення умов для розвитку здібностей кожного вихованця як індивіда. Такий підхід вимагає динамічності цілей, змісту і методів виховання у відповідності до змін соціальної ситуації. Суть саме такого розуміння виховання базується на співробітництві, діалозі, суб'єкт-суб'єктній взаємодії дорослих і дітей, на глибокій повазі кожного з них і дозволяє роботи акценту на внутрішні сили дитини як особистості [5 ,66].

Об'єктом виховання є неповнолітній правопорушник, або делінквент – «особа, яка чинить порушення існуючого кримінального законодавства; суб'єкт, чия негативна поведінка у крайніх своїх проявах становить карний вчинок [5 ,121].

Виховання і перевиховання делінквентних підлітків в переважній більшості відбувається в школах і професійних училищах соціальної реабілітації. Ці заклади мають напівзакритий характер, направлення до них є примусовим заходом виховного характеру. Застосування цього заходу обумовлюється рівнем педагогічної занедбаності неповнолітнього, послабленням родинних зв'язків із сім'єю, а також характером та ступенем тяжкості вчиненого злочину чи правопорушення.

Основним завданням шкіл і професійних училищ соціальної реабілітації є: створення належних умов для життя, навчання і виховання учнів, підвищення їхнього загальноосвітнього і культурного рівня, професійної підготовки,

розвитку індивідуальних здібностей і нахилів; забезпечення соціальної реабілітації учнів, їхнього правового виховання та соціального захисту. Особливості педагогічного режиму в школі соціальної реабілітації та професійному училищі соціальної реабілітації визначаються: спеціальним режимом дня і системою навчальної і виховної роботи; постійним наглядом і педагогічним контролем за учнями; унеможливленням вільного виходу за межі території школи без дозволу адміністрації.

Ураховуючи психолого-педагогічні аспекти організації та гуманізації педагогічного процесу в навчальних закладах даного типу, та виходячи зі змісту основних понять досліджуваного питання, ми погоджуємося з В.Теслюк, щодо особливостей соціальної реабілітації дітей на сучасному етапі розвитку суспільства.

В. Теслюк зазначає, що важливими принципами у соціально-педагогічній реабілітації є:

- 1) заміна домінуючого у виховній роботі педагога на самого вихованця, який визначає зміст і методи роботи педагога;
- 2) орієнтація на потенційну соціально-психологічну повноцінність особистості, котра реабілітується і повернення її у звичне соціальне середовище;
- 3) постійне вивчення так званої «винятковості» індивіда в процесі корекційно-реабілітаційної роботи має здійснюватися у тісній взаємодії педагога і психолога.

Поняття соціальна реабілітація (виховання) дітей з делінквентною поведінкою можна визначити як своєрідну систему, яка забезпечує відновлення у них порушених соціальних зв'язків і відносин, ідентифікацію індивіда як суб'єкта власної життєдіяльності. [6].

Серед принципів виховної та соціально-реабілітаційної роботи в сучасній педагогічній практиці можна виділити наступні:

- Опора на позитивні якості особистості;
- Реабілітація потреби дитини чи підлітка у самоствердженні;
- Формування в них життєвих прагнень;
- Розвиток корисних інтересів і духовних цінностей вихованців (педагогам слід використовувати можливості бібліотек навчальних закладів та залучати самих підлітків до книги);
- Глибока повага і довіра у взаємовідносинах із дітьми та молоддю.[6]

Зміст соціальної реабілітації підлітків за В. Теслюк вбачає в:

- Створенні виховного розвиваючого середовища для об'єкта виховання;
- Відновлення і підтримка соціально значущих умінь, установок, навичок і звичок;
- Регулювання соціально несприятливих форм поведінки, інтеграція особистості в суспільство.

Враховуючи все вище зазначене, ми можемо сказати, що особливого значення набуває педагогіка співробітництва, яка утверджує особливий стиль взаємодії вихователя і вихованців, спрямований на створення в об'єкта виховання позиції активного, свідомого суб'єкта суспільно корисної діяльності. Для досягнення позитивного результату виховання необхідно дотримуватися таких принципів, як індивідуальний і диференційований підхід до неповнолітніх, комплексний характер заходів із перевиховання, поєднання вимогливості до підлітків з повагою до їхньої особистості, гуманне і водночас справедливе ставлення до них.

Беручи до уваги те, що до закладів соціальної реабілітації направляються переважно педагогічно занедбані діти, які не навчалися взагалі, або дуже мало відвідували навчальні заклади, навчання слід проводити за індивідуальною програмою, відповідно до рівня навчальних досягнень учнів.

Ґрунтуючись на гуманістичній парадигмі і враховуючи новітні здобутки сучасної педагогічної науки, слід також використовувати для перевиховання делінквентних підлітків саме ті когнітивні методи, які пов'язані з чуттєво-пізнавальною діяльністю учнів.

Метод емпатії (перевтілення) означає осягнення почуттів іншої людини, перевтілення в стан іншого об'єкта. Цей метод може бути застосованим для «вселення» учнів в об'єкти навколишнього світу, які ними вивчаються, за допомогою чуттєво-образних та розумових уявлень для того, щоб краще відчувати та зрозуміти його зсередини.

Умовою успішного застосування методу емпатії є певний стан вихованці, створений учителем їх настрій. Цей метод виявляється надзвичайно ефективним, бо включає можливості учнів, які зазвичай не використовуються при традиційному навчанні.

Метод змістовного (сміслового) бачення. Цей метод є продовженням та поглибленням методу емпатії. Одночасна концентрація свого зору та набутого досвіду і знань на освітньому об'єкті дозволяє учням зрозуміти (побачити) першопричину об'єкта, укладену в ньому ідею, тобто внутрішню суть об'єкта.

Як і в методі емпатії, метод змістовного бачення потребує створення у вихованця певного настрою, який зумовлює активна чуттєво-пізнавальна діяльність.

Разом з тим недостатня увага приділяється диференційованому навчанню, індивідуальному підходу й адекватному психологічному супроводу учнів у навчальному процесі. Необхідно впроваджувати інноваційні педагогічні технології та адаптовані методики.

Однак учні шкіл та професійних училищ соціальної реабілітації не завжди піддаються традиційним формам виховного впливу, а потребують системного особистісно-орієнтовного підходу.

Усе зазначене дає змогу зробити висновок про те що дана проблема ще не досить повно вивчена та описана, тому пошук нових засобів профілактичної, виховної та освітньої роботи серед неповнолітніх правопорушників залишається актуальним.

Література

1. Баранов В. Загальноосвітні школи соціальної реабілітації / В. В. Баранов // Безпека життєдіяльності. – 2004. – №8. – С.35-40.
2. Вугрич В. П. Школи-інтернати і проблеми педагогічної реабілітації дітей / В. П. Вугрич// Нові технології навчання. – К., 2003. – Вип..35. – С.101-109.
3. Зайцева И. А., Кукушин В. С., Ларин Г. Г., Румега Н. А., Шатохина В. И. Коррекционная педагогика / Под ред. В. С. Кукушина. – М.: ИКЦ «МарТ»; Ростов н/Д: Издательский центр «МарТ», 2004. – 352 с.
4. Синьов В. М. Нова стратегія розвитку колекційної педагогіки в Україні / В. М. Синьов // Дефектологія. – 2004. - №2. – С.35-40.
5. Соціальна педагогіка: словник-довідник. [За заг. Ред.. Т.Ф. Алексєєнко]. - Вінниця: Планер – 2009. – 542с.
6. Теслик В. Соціальна реабілітація дітей та молоді: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/VKR/2009_4/st10.pdf
7. Тищенко Е. Соціально-педагогическая составляющая реабилитации осужденных / Е. Тищенко // Социальная педагогика. – 2003. – №1. – С.73-76.
8. Шпак В. П. Реабілітаційна педагогіка: навч. пос./ В. П. Шпак – Полтава: АСМІ, 2006. – 328с.

Капустян І.І.

Полтавський національний педагогічний університет ім. В.Г.Короленка

Формування навчально-пізнавальної компетентності студентів у системі неперервної освіти Швеції

Скандинавські країни увійшли до списку країн, де рівень розвитку і розповсюдження інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ) досягнув найвищого рівня в світі. Такі дані містяться в оприлюдненій в травні 2007 року доповіді Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ). Автори дослідження підкреслюють, що економічне зростання безпосередньо залежить від розвитку інформаційних мереж, а також уміння впровадити ці останні досягнення у виробництво.

Скандинавські країни, а Швеція зокрема, очолили список найпродвинутіших держав в області розвитку ІКТ. Оприлюднена в кінці минулого року доповідь ООН про інформаційну економіку також відзначила їх технологічне лідерство..

Сьогодні, коли конкуренція стає справді глобальною, економічний успіх багато в чому залежить від здатності набувати, розробляти і поширювати знання. Щоб забезпечити неперервність цього процесу, потрібно вкладати значні засоби в розвиток системи освіти, будівництво інформаційних мереж і